

SURNADAL KOMMUNE

LOKALE RETNINGSLINJER FOR BRUK AV MIDLAR TIL SPESIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET – SMIL

2023 - 2026

Vedtatt av Surnadal kommune ved Hovudutval for miljø, areal og teknikk, 8.februar 2023.
Sak 22/01711.

Bakgrunn

Ordninga med SMIL-midlar (Spesielle Miljøtiltak I Landbruket) er etablert for å ta vare på kulturminneverdiar i jordbruket sitt kulturlandskap og redusere forureining frå jordbruket. Det gjeld tiltak utover det som kan forventast gjennom vanleg jordbruksdrift. På bakgrunn av den nasjonale «Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket» skal Surnadal kommune ved avdeling for Areal- og naturforvaltning lage strategiar og prioriteringar for korleis midlane skal brukast i kommunen. Avdelinga skal behandle søknadane etter prioriteringar utarbeidd i samarbeid med landbruksnæringa. Strategien vart diskutert på eit møte med representantar for landbruket sine organisasjonar 26.januar 2023.

Eksempel på aktuelle tiltak:

- Gammal dyrka mark/beite held på å gro igjen. Det trengs rydding, gjerde og beiting med husdyr.
Inngjerding av beitet kan gjerast med digitalt gjerde, som Nofence.
- Eit gammalt seterhus står enda, men bygget må ha vedlikehald. Nytt tak er nødvendig.
- Historielaget og gardbrukarar i ei grend planlegg og lagar ein sti som omfattar gamalt vegfar, husmannsplassar, fiskeplass, utsiktspunkt og ei gamal slåtteng.
- Ein bekk som vart lukka under bakkeplanering på 70-tallet tek ikkje unna flaumvatnet. Det trengs nytt og steinsikra ope løp, med ein rensedam i eine enden.
- Gardbrukarar i fleire kommunar samordnar seg om å etablere ei lang sykkelrute. Tilskot blir gjeve til registrering, planlegging og lønn til prosjektleiar.

Tilskot til SMIL-midlar skal vurderast i samanheng med fylket sine strategiar for Regionalt miljøprogram. Dette betyr for eksempel at ein kan få SMIL-midlar til etablering av ein fangdam (rengedam), og etterpå få tilskot frå RMP til skjøtsel/drift av fangdammen.

Mål med bruken av dei økonomiske verkemidla

Kulturlandskapet er danna som følge av matproduksjon til menneske og dyr. Dette er ein viktig del av kulturarven vår og representerer store kulturverdiar. Kulturlandskapet er også viktig i forhold til det biologiske mangfaldet, reiselivet, og ikkje minst som ein trivselsfaktor for folk flest. Skjøtsel av kulturlandskapet skal bidra til vern av gamal kulturmark, gamle ferdselsårer, verneverdig bygningsmasse, kulturminne og tekniske anlegg.

Behov for midlar

Det er eit stort sprik mellom behovet for midlar (omsøkte beløp) og den tilskotsramma som vi får tildelt frå Statsforvaltaren. Dette medfører ei nøye prioritering mellom prosjekta. Kommunen har tidlegare lagt seg på ei tildeling der ein prøver å bidra på dei ulike prosjekta, men i nokre tilfelle med større eigenfinansiering enn det blir søkt om. Vi ser at dei aller fleste prosjekta blir gjennomførte, dette kan tolkast slik at det kan vere ein god strategi frå kommunen si side, som gjer at flest mogleg prosjekt blir gjennomførte.

Prioriteringar lokalt

Kommunen vil ha som hovudmål å ta vare på

- det opne kulturlandskapet
- kulturminne i form av for eksempel verneverdige bygningar, som seterhus og høyløer.
- biologisk mangfald
- miljøet i form av aktuelle miljøtiltak

Kommunen vil prioritere

- Rydding og inngjerding i kulturlandskapet for å hindre gjengroing, der det er planer om beiting med husdyr igjen. Gjerder kan vere digitale.
- Verneverdige bygningar
- Kulturminne, for eksempel gamle stiar i samband med tidlegare seterdrift.
- Miljøtiltak, som fjerning av piggtråd
- Fellesprosjekt, for eksempel kartlegging av beiteressursar i utmark. Ei slik kartlegging vil avklare kva for ressursar som finst og kan stimulerer til samarbeid om bruk av utmarksbeita.
- Klimatilpassing som miljøtiltak
- Tiltak der det er ein heilsakapleg plan for eit område
- Tiltak der dette er til gode for allmennheten
- Dei prosjekta som er mest unike, og der prosjektet truleg ikkje blir gjennomført utan støtte frå desse midlane.

Fjerning av piggtråd er i utgangspunktet grunneigaren sitt ansvar. I område der det er uavklarte eigar- og/eller ansvarsforhold kan det vere grunn til å støtte fjerning med SMIL-tilskot for å legge til rette for trygg ferdsel for dyr og folk samt beiting i jordbrukslandskapet. Fjerning av piggtråd i form av fellesprosjekt i samarbeid med grunneigaren kan også få SMIL-tilskot. I år 2020 sa landbruks- og matminister O. Bollestad at miljøinteresser og omsyn til ferdsel kan danne grunnlag for at kommunane kan prioritere fjerning av piggtråd i sine kommunale retningslinjer for SMIL-ordninga.

Kommunen kan også i si saksbehandling vurdere om omsøkte tiltak er i samsvar med måla for SMIL-ordninga. Tilskot kan dermed innvilgast viss andre nye, aktuelle tiltak dukkar opp i løpet av 4-årsperioden.

Planlegging og tilretteleggingsprosjekt

Det kan innvilgast tilskot til prosjekt som planlegg konkrete tiltak som omtalt nedanfor. Tilskot blir innvilga på grunnlag av godkjent kostnadsoverslag ved planlegging, organisering og prosjektarbeid.

Kulturmark/rydding/gjerding

Mål:

Ta vare på og ta i bruk att gammal kulturmark med miljøverdiar forma gjennom lang tids bruk til slått og beite.

Det skal leggast ved kart og plan for både ryddinga og inngjerdinga. Areala skal beitast av husdyr i minst 3 år etter utført arbeid.

Det kan innvilgast tilskot til digitalt gjedesystem, som Nofence. Slike gjerder gjer det enklare å ha dyra på beite. Tilskotet gjeld kostnaden med innkjøp av klaver med GPS-system.

Biologisk mangfald

Mål:

Ta vare på og utvikle variasjonen og mangfaldet av planter og dyr i kulturlandskapet ved hjelp av skjøtseitiltak og tilrettelegging.

Viktige punkt:

- Ta vare på mangfaldet av planter og dyr i kulturlandskapet som er utvikla gjennom lang tids slått og beiting.
- Ta hensyn til ville planter og dyr i kulturlandskapet og bidra til å oppretthalde livskraftige bestander
- Gjennomføre tiltak som bidrar til gjenoppretting og utvikling av biologisk mangfald.

Kulturminne og kulturmiljø

Mål:

Ta vare på spor etter menneske sin aktivitet i kulturlandskapet gjennom alle tider, også stader det knyter seg historiske hendingar, tru eller tradisjon til.

Kulturmiljø (eksempel): Gardstun, seter, gravfelt, naust og sjøhus

Kulturminne (eksempel): Bygningar, buplassar, hustufter, gravsteiner, rydningsrøyser, vegar og vegfar, fangst og fiskeinnretningar, tjære- og kullmiler

Freda kulturminne: Alle kulturminne frå før 1537, alle bygningar frå før 1650 og alle samiske kulturminne frå 1917 eller eldre er automatisk freda.

Aktuelle tiltak:

- Synleggjering gjennom rydding, slått eller beiting
- Istandsetjing, restaurering og skilting. Ved freda kulturminne må dette skje i samråd med regional kulturminneforvaltning.

Verneverdige bygningar

Mål:

Restaurering og vedlikehald av verneverdig bygning i jordbruks kulturlandskap

Freda bygning: Bygningar frå før 1650 er automatisk freda. Nyare bygningar kan vere freda ved vedtak etter kulturminnelova. **Freda bygningar kan ikkje få SMIL-tilskot.**

Verneverdig bygning: Bygning som ikkje er freda, men som på grunn av sin eigenart eller som del av eit kulturmiljø utgjer eit viktig innslag i kulturlandskapet, og som det er viktig å ta vare på.

Vi vil prioritere tiltak for å ta vare på bygningane det hastar mest med. Dette er ofte bygningar i utmarka, og ofte er det relativt små kostnader med å ta vare på desse kulturminna. Verneverdige bygningar, som for eksempel stabbur, vil vi òg kunne prioritere. Søknader på verneverdige bygningar blir om nødvendig sendt til fylkeskonservatoren for fagleg vurdering og prioritering. Bygningar der ein tek vare på det opphavlege blir prioritert, og ikkje modernisering av eldre bygningar. Bruk tradisjonelle og lokale materiale.

Det kan òg vurderast å gje tilskot til prosjekt der bilete eller anna dokumentasjon kan syne korleis kulturminnet har sett ut. Det er viktig å ta vare på så mykje som råd er av kulturminnet, med eigenart og opprinnelige element

Når det gjeld søknader som går på restaurering av **våningshus** kan kommunen ikkje prioritere slike prosjekt. Årsaka er at det er knapt med midlar tilgjengelege og i slike saker er det ofte store kostnader med kvar bygning. Dersom slike prosjekt skal få støtte vil mykje av den disponibele summen gå med. Ofte har bygningar i gardstunet mest interesse for eigaren / familien og slike tiltak blir ofte gjennomført sjølv om det ikkje blir løyvd midlar frå denne ordninga.

Miljøtiltak

Mål:

Støtte tiltak som bidreg til å hindre eller redusere forureining eller risikoen for forureining frå jordbruket.

Tiltak - eksempel:

- Fjerne piggtråd i naturen
- Avskjeringsgrøfter, for å avskjere overflate- og grunnvatnstrøm frå utmark mot innmark, inntaks- og nedløpskummer for å samle overflatevatn frå open grøft eller terreng ned til eit lukka løp, oppdimensjonering av lukka løp, for å sikre at det lukka løpet tek unna flomvatn, erosjonssikring av opne løp, økologiske rensetammar (fangdammar), for å halde tilbake jordpartiklar og næringsstoff frå dyrka mark.
- Klimatilpassing

Tilskotssatsar SMIL

Nasjonal forskrift	max sats	Lokal strategi	max sats
Tilskot til planlegging og tilretteleggingsprosjekt	100 %	Planlegging og tilretteleggingsprosjekt	70 %
Kulturlandskapstiltak og forureiningstiltak	70 %	Gamal kulturmark, rydding, gjerding	50%
		Kulturminne og kulturmiljø	50 %
		Verneverdige bygningar	35 %
		Miljøtiltak	35% på hydrotekniske, 70 % på økologiske rensetiltak
Særskilte tiltak for å ivareta biologisk mangfold	100 %	Biologisk mangfold	50 %

Dersom dei økonomiske rammene tillet det, kan satsane for tilskott aukast opp til grensene som er sett i nasjonal «Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket».

Når det blir nødvendig å prioritere mellom tiltak, vil fellestiltak der medlemmene har tilknyting til landbruket bli prioritert (grunneigarlag før idrettslag o.l.)

Søknaden

Generelt:

- Søknadsfrist for midlane er 15.mars kvart år.
- Det skal søkast på eige skjema utarbeidd av Landbruksdirektoratet, som du finn på nettet, på kommunen sine heimesider, eller ved å kontakte kommunen.
- Desse kan søke: Eigar eller leiger av landbrukseigedom, der det er jordbruksdrift som gir rett på produksjonstilskot.
- Allereie innvilga prosjekt bør vere ferdig før ny søknad blir sendt inn.

Kostnadsoverslag og sluttrekneskap

Satsar, kr pr time, for arbeid som skal utførast:

Eige manuelt arbeid: kr 350,-

Eige arbeid m/motorsag og liknande lett utstyr: kr 400,-

Eige arbeid m/traktor m/div utstyr kr 800,-

Spesifiser mva i kostnadsoverslaget.

Viktig:

Noter kor mange timer du/de arbeider med prosjektet. Timelista skal leggast ved rekneskapet. Dersom sluttrekneskapet viser at kostnaden blir mindre enn i kostnadsoverslaget, blir tilskotet redusert tilsvarende. Det er viktig med realistiske kostnadsoverslag.